

2/2020 (31. ročník)

Patron

čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor

Kaplička ze spolkového loga

Oprava Enderova obrázku

Zázraky na Bleskovém kameni

Lesní kaplička nad Dolním Maxovem v polovině 70. let dvacátého století, archiv Olivera Scholzeho

Členové Spolku Patron u opraveného Enderova obrázku, foto Marie Matušková

Vážení členové a příznivci Spolku Patron

Máme za sebou snad nejpodivnější jaro, jaké jsme ve svých životech zažili. Díky pandemii nového koronaviru se v celé České republice na necelé tři měsíce téměř utlumilo veškeré dění a mnozí z nás se museli přizpůsobit novým podmínkám a omezením. Nežřídka jsme během té doby pocítili obavu o zdraví a životy své, nebo svých blízkých.

Zastavila se také spolková činnost, neboť už jenom tím, že by se sešel výbor, by byla porušena vládní nařízení. Jarní spolkové akce musely být odloženy na neurčito. V hlavách nás všech kolovala jediná otázka – kdy to všechno skončí a život se zase vrátí do normálu?

A přece jen se na tom všem dalo najít něco pozitivního. V horách bylo najednou mnohem méně lidí a ovzduší se zdálo být jasnější. Partě Patronů a jejich přátel z Frýdlantska se během té doby podařilo opravit Enderův obrázek. Pracovali jsme také na vzniku tohoto vydání spolkového časopisu, který se vám nyní, byť trochu se zpožděním, dostává do rukou.

Věříme, že ve zbytku roku se nám podaří některé z letošních záměrů navzdory nucené pauze realizovat. Více se dočtete uvnitř časopisu.

Přejeme vám klidné dny v Jizerských horách i jinde.

Výbor Spolku Patron

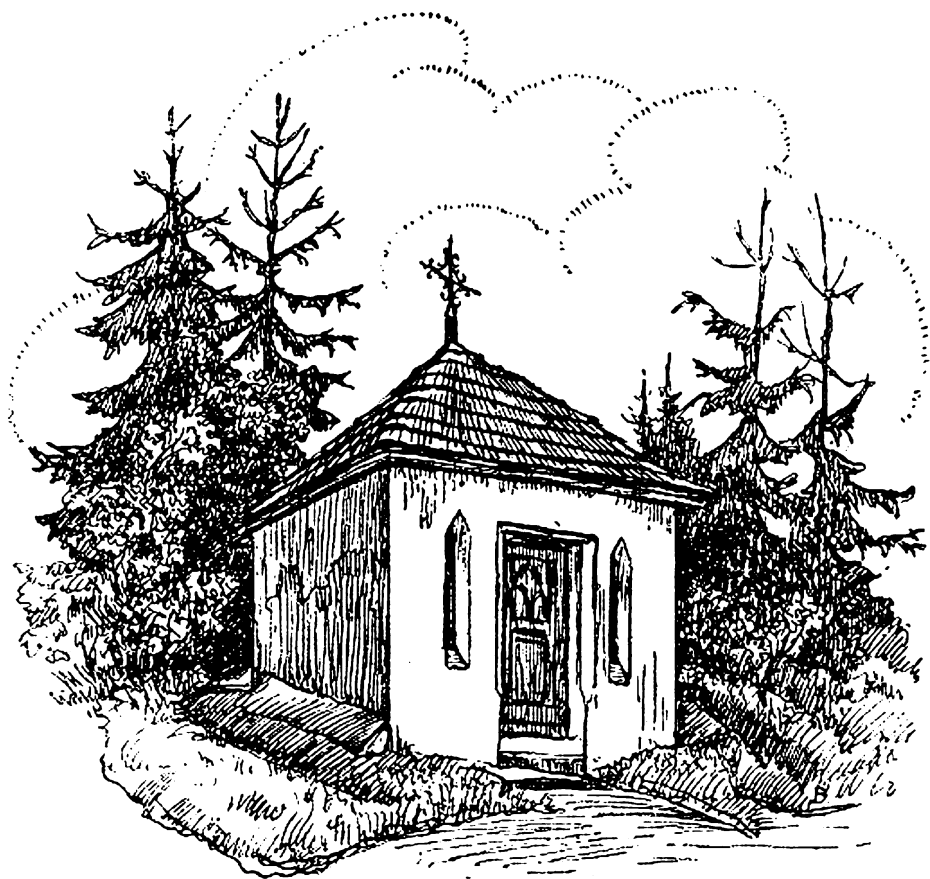
*Krop-Seffův kříž na svazích Holubníku,
foto Bohumil Horáček*

Titulní strana: Fotografie maxovské kapličky, kterou má Spolek Patron ve svém logu, se dochovalo velmi málo, archiv Olivera Scholzeho

O bezejmenné kapličky

Oliver Scholze

Z Josefova Dolu směrem na Maxov vedla dříve hojně využívaná cesta, kterou místní lidé nazývali Maxwald Weg. Lesu, kterým vedla, se říkalo Pfockepusch. V místech, kde začíná les a končí louky, s výhledem na Dolní Maxov, Josefův Důl a Antonínov, stávala drobná kaplička, kdysi zvaná Waldkapelle – Lesní kaple.

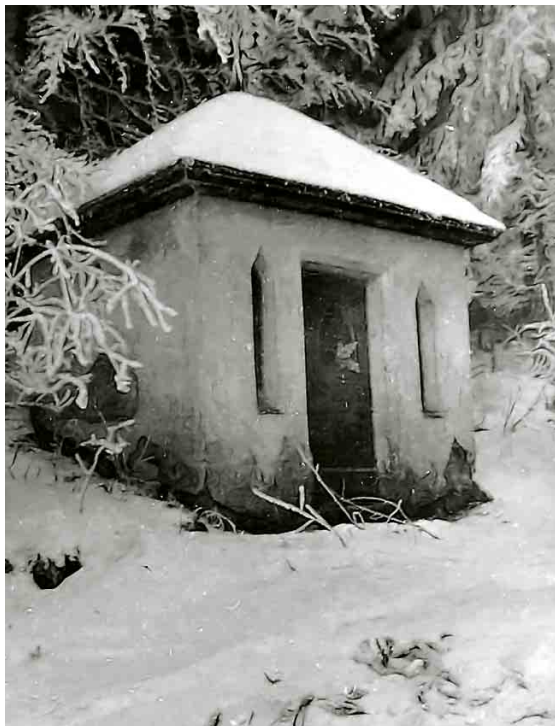
Kresba kapličky byla často přisuzována Eduardu Enzmannovi, skutečným autorem je však Dominik Brosick. Archiv Spolku Patron.

Pohled od kapličky do údolí Kamenice na prvorepublikovém snímku, archiv autora

Nevíme, kdy byla kaple postavena ještě jako dřevěná stavba, ale víme, kdy byla stržena a nahrazena novou kaplí kamennou. Tu nechal postavit Adolf Zenker, a 17. května 1885 byla kaple vysvěcena. Ve třicátých letech 20. století právě tuto kapličku nakreslil malíř Dominik Brosick. Jeho kresba byla zveřejněna v publikaci *Heimatkunde für den Bezirk Gablonz*. O více než šedesát let později ji použili členové tehdy vznikajícího občanského sdružení Spolek Patron jako hlavní motiv svého loga. Spolkový výbor jeho podobu schválil na podzim roku 1998. O schválení spolkového znaku, respektive loga, se lze dočíst v Patronu č. 4/1998 na straně 25.

Kaplička nad Josefovým Dolem stála dlouhá léta. Ustála obě světové války, poválečný odsun německého obyvatelstva i příchod nových osídlenců do opuštěného pohraničí. Navzdory politické situaci se i po roce 1948 stále našli věřící, kteří do kapličky pravidelně chodili zapalovat svíčky, utírat prach, zalévat květiny, prát krajkové vlečky – zkrátka starali se o její vzhled a malebnost. Osudnou ránu kapličce zasadila až doba normalizace, kdy byla v sedmdesátých letech minulého století vyrabována a poničena. Pak už jen chátrala, stranou zájmu místních obyvatel i kolemjdoucích turistů, až se po roce 1978 propadla střecha a z kaple byla ruina.

Zimní motiv s kapličkou. Velké množství sněhu způsobilo propadnutí střešky na konci 70. let minulého století. Archiv autora

Z doby normalizace pochází i příběh o odvážném cestáři. Přesné datum, kdy se odehrál, bohužel není známo, ale příběh i artefakt se zachoval. Josef Urban pracoval dlouho jako cestář v okolí Josefova Dolu. Nějak se dozvěděl, nebo si byl vědom, jaký osud by mohl kapličku potkat, a proto se rozhodl pro riskantní a odvážný, ale zároveň dobrý čin. Pod rouškou tmy, deštivého počasí a pozdní hodiny večerní se vydal se svým velkým cestářským pláštěm ke kapličce. Z ní pak odnesl, a tím pádem i zachránil, barokní sousoší kalvárie, které uvnitř kaple fungovalo jako oltář. Cestářův nevlastní vnuk Petr Novotný dlouho řešil, jak tento dědův příběh zachovat a připomenout. Rozhodl se proto, že sousoší

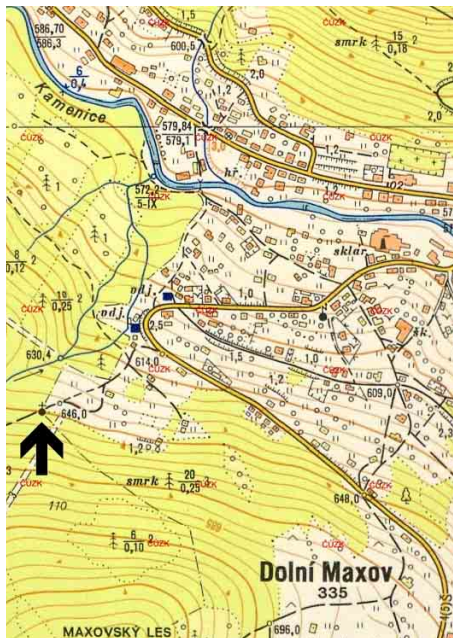
věnuje místnímu muzeu v Josefově Dole jako artefakt spjatý s dobou normalizace a s dědovým příběhem.

Sousoší kalvárie je přesně jeden metr vysoké. Podle odborné archivářky Lenky Klukové z pražského arcibiskupství pochází z doby barokní. Pod ukřižovaným Ježíšem stojí postava svatého Jana Evangelisty, o kterého se opírá klečící Panna Maria – matka Ježíšova. Na barokně tvarovaném podstavci je kartuše s reliéfem klečícího Krista, vysvobozujícího Adama – prvního člověka, z pekla. Podobná sousoší kdysi sloužila jako oltáře ve větších domácnostech, školách, nebo právě v interiéru kapliček v krajině.

V nejbližší době bychom rádi nechali zhotovit vitrínu, do které se kalvárie vloží a poté umístí do budovy Muzea místní historie v Josefově Dole. V muzeu, které založil Gerhard Kutnar, je již umístěna malá porcelánová soška svatého Antonína Paduánského, údajně pocházející taktéž ze stejné kapličky. Při zakládání muzea ji do sbírek věnovala paní Chvátalová. Vedle sošky Antonína bude na stěně vitrína s kalvárií a s informační tabulí, popisující její příběh. Dále máme v plánu zhotovit informační tabuli přímo v místech, kde kaplička stávala. Pevně věřím, že se tak stane ještě v tomto roce.

Kalvárie z maxovské kapličky byla zachráněna a bude k vidění v místním muzeu

Poloha kaple, zakreslená na mapě 1 : 10 000 z roku 1964. Zdroj ČÚZK

Ruiny zbořené kapličky postupně rozebrali lidé a zbytek pohltila příroda, archiv autora

Koronavirus... A co dál?

Výbor Spolku Patron

Letošní způsob jara byl, řečeno slovy Vladislava Vančury, poněkud nešťastný. Pandemie nového koronaviru výrazným způsobem ovlivnila život v České republice a vydaná vládní opatření dopadla i na zájmová sdružení a spolky. Jaký tedy bude letošní rok z hlediska plánů Spolku Patron?

Karanténa, která byla vládou pro Českou republiku nařízena, zasahovala naši spolkovou činnost postupně. První opatření, které omezovalo shromáždění více než sta osob, se našich plánů nijak nedotklo. Když však o několik dní později vláda vyhlásila nouzový stav a omezila veřejná shromáždění na maximálně třicet osob, bylo jasné, že již nemůžeme počítat s uspořádáním členské schůze. Ta byla do Vily Schowanek v Jiřetíně pod Bukovou naplánována na sobotu 21. března, a jelikož nouzový stav vláda poprvé vyhlásila na dobu 30 dní, bylo jasné, že členská schůze se konat nebude.

Existovala sice teoretická možnost ohlídat si maximální počet 30 schůzujících, ale touto cestou se výbor spolku vzhledem k vyššímu, a tedy vůči koronaviru rizikovému věku řady členů, vydat nechtěl. Definitivní škrť pro jarní členskou schůzi znamenalo vládní opatření, které nepovolovalo shromáždění více jak dvou osob. Tím bylo zároveň dáno, že se až do odvolání nebudou každý první čtvrtek v měsíci konat ani pravidelné výborové schůzky, na které chodí i někteří členové. Výbor od té doby vyřizoval nutné záležitosti pomocí elektronické komunikace.

Zrušeny byly i přípravy pravidelné jarní vzpomínky na Emila Nováka, kterou jsme chtěli uspořádat v sobotu 11. dubna. Členům spolku bylo doporučeno vydat se k Novákově desce na Věži Grálu individuálně a na vlastní zodpo-

*Přípravné práce na kameni Brzda začaly již na konci roku 2019,
foto Bohumil Horáček*

*Členové spolku pracovali i během karantény –
Jiří Pavelka a Ruda Makeš při opravě Enderova
obrazku, foto Marie Matušková*

Pařízkův kříž po 30 letech již volá po celkové opravě, foto Otokar Simm

Obnova Geisslerova pomníčku je dalším spolkovým cílem do budoucna, foto Otokar Simm

vědnost s tím, že tato akce nebude v letošním roce Spolkem Patron organizována ani v náhradním termínu, tedy po uvolnění karantény.

Ve výboru jsme však hledali vhodný náhradní termín pro členskou schůzi, a nakonec jsme se rozhodli, že ji uspořádáme až na podzim. Díky vstřícnosti Obecního úřadu v Jiřetíně pod Bukovou se podařilo volný termín ve Vile Schowanek zajistit, a tak se členská schůze bude konat v sobotu 10. října 2020 od 9.30 hodin. Podrobnosti najdete na následující straně.

Pokud jde o naplánované opravy památek, tam se karanténa projevila jen v malé míře. Částečně tomu napomohly naše skromnější plány pro letošní rok, a tak se i navzdory planému jaru snad podaří dokončit dvě akce, které jsme na začátku roku avizovali. Je to především renovace památky Brzda (Hemmstein) na Smědavské silnici, a v podstatě „generální oprava“ Pařízkova kříže pod Stolpišskou silnicí. Obě akce by měly být během podzimu dokončeny. Zároveň nebyly přerušeny ani přípravy na zhotovení obrázku do výklenku Geisslerova pomníčku na svazích Oldřichovského Špičáku.

Již během karantény se zdatně činila skupina přátel, sdružených kolem Rudy Makeřa a Marie Matuškové. Společnou silou se jim v jarních měsících podařilo krásně opravit Enderův obrázek. Také toto téma najdete v samostatném článku.

Věříme tedy, že letošní rok, přestože je vlastně pro činnost spolku o tři měsíce kratší, přinese dobré výsledky, a že na jeho konci se Spolek Patron bude opět moci pochlubit obnovenými pomníčky. Koronaviru navzdory...

Výroční členská schůze Spolku Patron

Výbor Spolku Patron

Plnohodnotným zakončením každého roku spolkového života je bezesporu výroční členská schůze. Ta letošní se díky pandemii koronaviru bude konat výjimečně až na podzim, přesto věříme, že se na ní sejdem v hojném počtu.

Výbor Spolku Patron zve všechny své členy na výroční členskou schůzi, která se bude konat v sobotu 10. října 2020 od 9.30 ve Vile Schowanek v Jiřetíně pod Bukovou.

V oficiální části členské schůze bude na programu přednesení zprávy o činnosti Spolku Patron v roce 2019, zprávy o členské základně, hospodaření, revizní zprávy a plánu činnosti pro rok 2020. Důležitou součástí budou také volby spolkového výboru, protože funkční období toho stávajícího v roce 2020 skončí. Zájemci o práci ve výboru jsou vítáni.

Členská schůze pak bude pokračovat neformální částí, ve které bude možné prezentovat příspěvky jednotlivých členů. V rámci schůze můžete zaplatit členské příspěvky na rok 2020. Zpřístupněna opět bude stálá expozice Spolku Patron, stejně jako výstava Historie lyžařství. Obě se nacházejí v 1. patře Vily Schowanek.

Podrobný program schůze bude zveřejněn na webových stránkách Spolku Patron 14 dnů před jejím konáním.

Výroční členská schůze v roce 2019

Hřbitov na Kristiánově potřebuje opravu

Bohumil Horáček

Spolek Patron se v minulosti již několikrát podílel na opravě a údržbě sklárského hřbitůvku na Kristiánově. Ať už šlo o pomoc při obnově plotu, opravě pomníků, nebo o úklid plochy hřbitova, vždy se našli ochotní členové, kteří přiložili ruku k dílu. Nyní uzrál čas, abychom se kristiánovskému hřbitovu znovu věnovali.

Když na konci května letošního roku Herbert Endler výbor spolku mailem informoval o stavu hřbitova a potřebě jeho údržby, říkal jsem si, že to není tak dlouho, co Spolek Patron na Kristiánově pracoval. Jenže zub času pracuje v Jizerských horách rychleji než jinde, a tak bylo po zhlédnutí přiložených fotografií jasné, že toto tiché a krásné místo v horách znovu potřebuje zásah pečující lidské ruky.

Herbert Endler doslova napsal: „Byl jsem po delší době na Kristiánově a také samozřejmě na místním sklárském hřbitůvku. Seděl jsem tam, vzpomínal na své staré přátele, kte-

ří tu mají svoji památku a se kterými jsme kdysi udržovali tuto lokalitu v hezkém stavu. Současný stav hřbitůvku počínaje zarostlými hroby a zříceným plotem je velmi smutný. A tak mě napadlo a ptám se: Nebyl by to námět pro činnost Spolku Patron? Když to fungovalo a šlo tenkrát – proč by to nešlo nyní? Nemohl by se toho výbor Spolku ujmout a začít jednat s Lesy ČR s cílem vrátit tomuto nádhernému místu (s ohledem na jeho účel) jeho bývalou romantiku a kulturní prostředí?“

Odpověď byla jasná ihned. Výbor spolku renovaci kristiánovského hřbitova chce realizovat. Nutná však bude spolupráce s dalšími organizacemi, především s Lesy ČR a Národním památkovým ústavem. Přípravy zaberou nemálo času, z obnovy hřbitova by se však mohla stát hlavní spolková akce pro letošní, ale především pro příští rok.

Prvním krokem bude odstranění popadaných stromů a obnova plotu, foto Otokar Simm

Enderův obrázek v roce 2020

Marie Matušková, Rudolf Makel

Doteky v plynoucím čase, ruka střídá ruku, která se uchování Enderova obrázku zúčastnila...

Právě před sto padesáti lety byl vztyčen kříž na úbočí Rapické hory poblíž Purkmistrova mostu. Dvaatřicetiletý novoměstský občan Anton Ender tím poděkoval za to, že nezahynul při svážení dřeva jako někteří jeho souputníci. Dne 10. února 1869 se na něj převrátily rohačky naložené dřevem. Když ho vyprostili, žil, ale obě nohy měl mnohanásobně přelámané. Jak těžké muselo být pro něj hojení... Trvalo celý rok.

Bohatý zdobný křížek byl vztyčen v místě neštěstí.

Roky mýjely. Čas si bere svou daň. Památka chátrala a byla znovu obnovována. Ruce Bedřicha Žďárského, Herberta Endlera a dalších se památky dotýkaly a vracely jí život.

Spadlý pomníček jsme snesli do údolí a vyčistili jámu pro uchycení

Minulý rok proběhla zpráva, že byl poškozen Streitův obázek. Hned jsme ho s Rudou zkontrolovali, byl v pořádku. Asi došlo k omylu v pomníčku.

Spadlý kříž objevil na Rapické hoře jeden náš toulavý kamarád. Ruda Makel zpozorněl, a jak má ve zvyku, ihned spustil akci. Kříž jsme dostali dolů ze stráně s pomocí Iva Machoviče. Ruda vyhloubil a vyčistil jámu k nové instalaci. A nastal zas ten pochod čilých rukou. Jirkovi Pavelkovi daroval na nový kříž materiál pan Kučera. Skvostný kříž z něho vyčaroval během pár dní. Ruda sehnal traversy pro jeho uchycení. Kříže se ochotně ujalo – jako již dříve jiných památek – Jizerskohorské technické muzeum. Očištění a nátěr provedl starosta Bílého Potoka Pavel Šercl, páteř muzea.

Nyní křížek ležel přede mnou. Nejprve jsem se na něm musela zorientovat, vzala jsem na pomoc i lupu.

Obnova nátěru kříže byla doslova restaurátorská práce, které se ujala Marie Matušková

S opravou památky nám pomáhal Ivo Machovič (uprostřed)

Vyvstaly i iniciály nad hlavou Krista, rozpoznala jsem rostlinný motiv, který obtáčí těleso kříže. Po celou dobu malování jsem přemýšlela, jak je křížek propracovaný a dobře zachovalý, ale tělo Krista nese stopy delšího chátrání, je drobné a jeho hmota je narušená. Připadá mi, že samotná soška je starší a na nový křížek byla doplněna. Mohu si domýšlet, že jiný křížek s touto soškou visel nad ložem raněného a byl mu oporou, a proto našel důstojné místo na památce. To jsou ovšem mé pouhé domněnky.

Ruda nakládá na káru pytle s betonem, kanystry s vodou a spoustu dalšího náčiní. Ráno 5. května vyrážíme. Jirka Pavelka vybaluje kříž, již připevnil těžké prvky ukotvení. Vydává se s námi na Rapickou horu. Čekáme pod krmelcem a již přijíždí lesník Pepa Plíšek. Naloženou káru připojujeme k jeho služebnímu autu, my bychom nahoru nevyjeli. Stavíme u průseku, asi 50 metrů pod námi čeká prázdný otvor na svůj kříž. Chlapi ho snášejí dolů, stejně tak dopravujeme na místo i vodu, pytle s betonem a ostatní nářadí. Hajný si hodí na každé rameno jeden pytel, inu horal. Pak odjíždí za jinými povinnostmi.

Přemýšlíme, jak situovat kříž, stál tváří proti hustému smrkovému mláží. Otočit ho tváří do údolí? Využijeme návrh hajného, že tradice se mají dodržovat. Je ochoten vymýtit smrky před křížem.

Ruda s Jirkou spouštějí kříž do připravené jámy. Držím ho a oni pracují na upevnění sloupu do země. Šikovně se ohánějí, pracují s betonem i přírodním materiálem. Konečně mohu odstoupit a vychutnat si pohled na znovu oživlou památku. Ruda ozdobí kříž smrkovou větvíčkou, chvíli postojíme. Kolem nás začínají radostně bubnovat krupky sněhu.

Vyvěčeme nářadí nahoru, hajný přijede a odveze káru k našemu autu.

Poděkujeme si navzájem, máme dobrý pocit. Řetěz rukou, pečujících o památky se opět rozšířil. Najdou se následovníci?

Enderův obrázek je zpátky na svém místě

Pocit z dobře odvedené práce je k nezaplacení – Rudolf Makeš a Jiří Pavelka po dokončení opravy

Ve Vrkoslavicích se dějí zázraky

130 let od události se šťastným koncem

Otokar Simm

K nejvýznamnějším stavbám Vrkoslavic patřil kdysi pivovar. Byl postaven v letech 1833–1835 Johannem von Römischem, tehdejším majitelem maloskalského panství, ke kterému Vrkoslavice i Jablonec patřily. Když se v souvislosti s novým zemským uspořádáním v roce 1850 Vrkoslavice staly samostatnou obcí, byl pro ně Liberecko-vratislavicko-jablonecký pivovar důležitým zdrojem daňových příjmů do obecní pokladny.

Problémem ovšem bylo, že byl postaven přímo na hranici Jablonce a Vrkoslavic. Však také jablonecký starosta Josef Pfeiffer vedl s Johannem Römischem dlouhodobý, leč pro Jablonec neúspěšný soudní spor o určení územní příslušnosti pivovaru. Z někdejší pivovarské slávy ale zbyly do dnešních dnů jen trosky, pivo se zde definitivně přestalo vařit v 80. letech minulého století.

V roce 2006 se Bleskový kámen dočkal částečné obnovy

František Wildmann připravuje otvor pro nový kříž, rok 2010, foto Zdeněk Bláha

Do současnosti zde ale zůstaly tři rybníky, které byly nad pivovarem postupně založeny v letech 1882 až 1899. V zimních měsících se na nich těžil led využívaný po zbytek roku pro chladiřenské účely v pivovaru.

V okolí rybníků se nacházely upravené lesy a louky, které lákaly k nedělním či odpoledním vycházkám, konaly se zde slavnosti pod otevřeným nebem pro dospělé i děti. V roce 1922 pak bylo na horním rybníku otevřeno veřejné koupaliště, avšak i to již před delší dobou zaniklo.

Jaká slavnost zde probíhala za slunečné jarní neděle 20. dubna 1890, to již přesně nevíme. Víme ale, že se během ní odehrála příhoda, která byla dlouho pokládána za výjimečnou, ba zázračnou.

Toho dne na přilehlé louce dováděla početná skupina 31 dětí, které překvapila náhlá bouřka s prudkým deštěm. Všechny děti se před nečekaným lijákem schovaly pod veliký smrk, jehož převislé větve jim poskytl dočasný úkryt. Po nějaké chvíli, když voda začala stékat mezi větvemi, rozutekly se děti směrem k domovům. Ještě nebyly ani sto kroků od místa, když do skupiny tří smrků sjel blesk. Ostré třesnutí hromu děti doslova omráčilo. Všechny tři stromy blesk poškodil, nejvíce byl ale rozštípnut smrk, pod nímž se ještě před okamžikem děti schovávaly.

Když lidé spatřili, co se událo, nevěřili vlastním očím. Blesk rozťal smrk na mnoho kusů, mohutné třísky se povalovaly v širokém okolí, špičky stromu odletla daleko do louky. Blesk projel i po kořenech smrku a rozorál půdu v jeho okolí.

V následujících dnech přicházely na místo stovky lidí, neboť byli skálopevně přesvědčeni, že jen boží zázrak děti zachránil před neštěstím. Později zde byl z podnětu jabloneckého faráře Josefa Ressela postaven pamětní kámen s železným křížem. Obrázek na tabulce znázorňoval popsanou příhodu. Náklady na pořízení pomníčku uhradili dobrovolní dárci. Od té doby se místu říkalo *U Křížku*. Časem se ale kříž ztratil, zanikla tabulka s obrázkem, rozvráceno bylo i někdejší ohrazení. Lidé chodili kolem, aniž by přemýšleli o tom, proč tady žulový sloupek stojí.

*Bleskový kámen s obnovenou deskou i křížem,
foto Zdeněk Bláha*

V roce 2013 byla deska odcizena, foto Zdeněk Bláha

šťěstí nebylo. Ve chvíli, kdy se již uvažovalo o výrobě desky náhradní, dorazila na jablonecký úřad neuvěřitelná zpráva: *zcizená deska se nepoškozená nachází na starém hřbitově u rychnovského kostela*, více než tři kilometry vzdušnou čarou odtud. Proč se někdo trmácel s poměrně těžkou tabulkou z načervenalé žuly právě do Rychnova? Byla to snad jakási recese, sázka? Či se ten hlupák ve tmě domníval, že je vyrobena z nějaké měděné slitiny a že se dá dobře zpeněžit ve sběrných surovinách? To zůstává dodnes záhadou... Nakonec jsme ale museli ocenit, že po zjištění skutečnosti pachatel svůj lup nezničil, ale šetrně ho odložil na místo, kde věděl, že bude nalezen.

Za této situace nastoupil opět Zdeněk Bláha, jenž 21. října 2013 ve spolupráci s rychnovským zástupcem starosty desku zajistil a převezl ji do Jablonce. Během léta 2014 se díky městu vrátila na původní místo k vrkoslavickému rybníku.

A pak že se nedějí zázraky! Tenhle byl zatím na tomto místě poslední!

O Bleskovém kameni se lze dočíst též v Patronu 3/2010.

Změna nastala v letech 2005–2006, kdy se město Jablonec nad Nisou rozhodlo vytýčit modře značený *Vnitřní turistický okruh* se 13 zastaveními, z nichž jedno se nachází u vrkoslavických rybníků. V rámci akce byl částečně obnoven i pomníček, připomínající událost se šťastným koncem. Na sokl byla připevněna kamenná deska s textem vytvořeným autorem tohoto článku. Novodobě je pomníček nazýván *Bleskovým kamenem*.

V roce 2009 bylo z iniciativy Zdeňka Bláhy, člena Spolku Patron, s městem dohodnuto, že na pomníček bude navrácen i kříž s tělem Krista. Instalaci provedl spolu s přítelem Františkem Wildmannem z jara následujícího roku. Dalo by se říci, že malé zázraky se dějí i dnes...

Tím ale neměl být „vrkoslavickým zázrakům“ konec. V roce 2013 kdosi ze sousedství pomníčku oznámil na městském úřadě, že deska s nápisem z pomníku zmizela. Zdálo se, že je definitivně ztracená, ale tak tomu na-

Bleskový kámen v roce 2020

Pomník F. L. Jahna v Dolním Maxově

Oliver Scholze

Je tomu rok, co Spolek Patron oslovil majitel pozemku v katastru Dolního Maxova, na kterém v hustém křoví ležel třítunový povalený kámen. Dnes již víme, že se jedná o kdysi impozantní pomník Friedricha Ludwiga Jahna, vztyčený zdejším tělocvičným spolkem Siegfried v roce 1908.

Pohlednice z počátku 20. století je zatím jediným dokladem o podobě pomníku, archiv autora

Skupina dobrovolníků, která se pustila do obnovy Jahnova pomníku

Friedrich Ludwig Jahn (1778–1852), zvaný též *Turnvater Jahn*, byl pruským pedagogem, který je považován za zakladatele německé tělesné výchovy. V dobách napoleonských válek, kdy tehdejší Prusko bylo pod tlakem, si Jahn uvědomil důležitost tělesné výchovy. Jeho koncept cvičení a utužování tělesné zdatnosti byl v podstatě pilířem branné povinnosti. Z toho bohužel vyplývá i nepochopený a dějinami několikrát převzatý politický ideál, který si dodnes každý interpretuje po svém.

Berme tedy Jahna pouze jako otce a zakladatele tělesné výchovy. Vytvářel cvičiště, tělocvičny a parky, které začali hojně navštěvovat zejména mladí lidé. Celému cvičení dal řád, psal učebnice a příručky jak správně cvičit a jak cvičení učit. Tato vlna se časem dostala i do rozvrhů škol a stala se právoplatným a smysluplným předmětem.

Klasická tělesná výchova v Jahnově podání je v celkovém školství stále aktuální. Dodnes využívá každá tělocvična a tělocvik jeho prvky, jako jsou například bradla, hrazda, kůň, koza, běh, skoky, šplh, hod, vrh, gymnastika... Z Jahnova turnerství se stal kult a rychle rostla cvičiště a vznikaly spolky, které nesly buď jeho jméno, nebo se na něj odkazovaly. Téměř v každém městě, obci či vesnici německojazyčného prostředí se dal nalézt jeho odkaz v podobě lidí, kteří cvičili. V českých zemích máme Tyrše a sokolství, které vychází z Jahnova učení o cca padesát let později. Větší tělocvičné spolky pak Jahnovi na počest stavěly pomníky, ty menší alespoň darovaly k pomníku kámen s deskou, připomínající dárce.

Postupně se z hlubin zapomnění vynořovaly jednotlivé fragmenty památníku

Tělocvičný spolek *Siegfried* byl v Dolním Maxově založen už v roce 1882 a při založení čítal 60 členů. Spolek se rychle rozrůstal a účastnil se hojně všelijakých soutěží. To vše lze vyčíst z dobového tisku, jako je například *Gablonzer Tagblatt* nebo *Reichenberger Zeitung* z období let 1890–1938. Právě tento spolek nechal 26. července 1908 Jahnovi v Dolním Maxově postavit mohutný pomník. Toto datum se vztahovalo k 130. výročí jeho narození.

Na velikém podstavci stál 2 metry vysoký a 3,2 tuny vážící žulový balvan, který nesl 1,5 metru vysokou Jahnovu bustu. Na pomníku byla také deska s nápisem: *Aus inniger Verehrung errichtet vom deutschen Turnverein Siegfried und der treu deutschen Bevölkerung von Unt. Maxdorf am 26. Juli 1908* (*Z hluboké úcty postaveno německým tělocvičným spolkem Siegfried a věrným německým obyvatelstvem z Dolního Maxova dne 26. července 1908*).

Po první světové válce byl k pomníku přidán další menší pomník, v podobě 1,5 tuny vážícího bloku, na němž byla vybroušena jména padlých turnerů z Dolního Maxova. Po druhé světové válce pomník potkal stejný osud, jako většinu německých pomníků v pohraničí – Jahnova busta i pamětní deska byly odstraněny. Pomník však stále stál na svém místě, a to až do normalizačních procesů, kdy byl někdy v roce 1968 či 1969 povalen. Od té doby už jen zarůstal a byl závažěn sutí a odpadem.

V letošním roce se začalo pracovat na jeho obnovení. Náš kolega a mistr kameník Vojtěch Mai po důkladném prozkoumání konstatoval, že kámen je možné vztyčit. Ve středu 10. června 2020 tak mohly být zahájeny úpravy terénu, které zajišťuje obec Josefův Důl a dobrovolníci, kteří provedli i po-

Světlo světa znovu spatřil i upravený kámen se jmény padlých v 1. světové válce

kácení náletových stromů. Sponzorský dar v podobě poskytnutí bagru i s obsluhou poskytla firma Jan Blaško, což velice urychlilo celý proces. Terén je nyní srovnaný, kořeny vytrhané, pomník a podstavec obnažený.

Teď bude potřeba práce jeřábu, který vztyčí hlavní kámen. Znovu-vztyčení pomníku je naplánováno na konec července. Dále budou pokračovat drobné zkrášlovací úpravy, jako je sázení okrasných dřevin a výsev trávníku. Nebude chybět ani tabule s informacemi o osobnosti Friedricha Ludwiga Jahna a o historii jeho dolnomaxovského pomníku.

Nelze ještě říct, kdy pomník a jeho okolí bude opět pohledným a důstojným místem, ale věřím, že to bude brzy. Již nyní se na jeho obnově udělal velký kus práce.

Detail jednoho z kamenů se jménem přispěvatele na zřízení pomníku

Ulice plná pomníků

Skálova ulice v Turnově

Lubor Lacina

Bývá celkem běžné, že ve větších i menších městech lze nalézt desítky nebo i stovky drobných památek – sochy, pomníky, pamětní desky nebo nápisy na fasádách. Není ale úplně zvykem, aby větší množství takových objektů bylo k dispozici v jedné jediné ulici. A přitom hned v našem sousedství – ve městě Turnově – takovou máme!

Jmenuje se Skálova a vede z náměstí Českého ráje severovýchodním směrem k parkům na okraji města. V historii šlo o významnou městskou tepnu, postupem času se ale proměnila spíše na kulturní, vzdělávací a odpočinkovou zónu se spoustou historické architektury a drobných památek. Ulice je dnes pojmenovaná po turnovském rodáku Janu Skálovi, který jako inženýr pracoval například na regulaci Dunaje, a do dějin Turnova vstoupil mimo jiné stavbou sirotčince. Významných osobností spojených se Skálovou ulicí je ale mnohem více – historiků, pedagogů, politiků nebo i sportovců. Pojďme si tedy projít celou šest set metrů dlouhou ulici a zastavit se na místech, kde se psala místní i celostátní historie.

Průčelí kostela sv. Františka z Assisi a františkánský klášter

Církevní památky

Procházku začneme na turnovském náměstí u raně barokního a později klasicistně přestavěného **kostela sv. Františka z Assisi**. Kostelu směrem do náměstí dominuje výrazné průčelí s mnoha zdobnými prvky, ze kterých milovníky drobných památek může zaujmout přímo nad hlavním vchodem **kamenný erb rodu Valdštejnů a socha sv. Františka z Assisi**, vedle vstupního schodiště pak výklenkový **Boží hrob** z roku 1781 a sousední šestimetrový dřevěný **kříž s plastikou Ježíše Krista**.

Na kostel navazuje **františkánský klášter**, který je situován již ve Skálově ulici. Byl založen v 17. století a v budově dnes sídlí turnovská pošta, nad jejímž vchodem si můžeme prohlédnout kamenný **erb rodu Aehrenthalů**. Na fasádě se pak nacházejí dva další zajímavé objekty, které lze zařadit do rodiny drobných památek, i když s nimi formálně asi nemají nic společného. Za jedním ze vstupů do areálu se totiž skrývá úschovna kol a veřejné toalety, které jsou na fasádě označeny umělecky zdařilými **poutači s trojrozměrnými figurkami** – panáčkem s panenkou a jízdním kolem.

Další zastávka bude opět historická, u **domu č. 89**. Turnov totiž patří k městům, která budovy s významnou minulostí označila **připomínkovými tabulemi s textem**. Na „devětaosmdesátce“ se tak dozvíme, že dům v 19. století patřil rodině Pacltově, hybatelům zdejšího obchodu a důležitým regionálním osobnostem. Například Antonín Paclt byl úspěšný sklářský podnika-

Barokní fara a brána při kostele sv. Mikuláše

tel a na dnešní procházce se s ním ještě setkáme. Jeho bratr Čeněk pak proslul jako světoběžník a první Čech, který navštívil všechny světadíly vyjma polárních oblastí. Byl mu dokonce věnován název ulice za turnovským nádražím směrem na Ohrazenice.

O jeden dům dále ze Skálovy vybíhá krátká ulička Děkanská, na jejímž konci si můžeme prohlédnout další sakrální památky. Jednak **budovu děkanství** a bránu osazenou plastikou sv. Jana Nepomuckého. Za druhé pak **barokní kostel svatého Mikuláše**, jednu z nejhezčích církevních staveb na Turnovsku. Vchod do chrámu zdobí výrazný **reliéf** s vyobrazením hlavy zmíněného světce, kterou nesou dva andělé.

Po návratu do Skálovy ulice nás přímo naproti Děkanské nemůže minout překrásné **sousoší sv. Václava, Jana Nepomuckého a Antonína Paduánského**. Vytvořil jej v roce 1761 v jedné zdejší kamenické dílně Jan Chládek. Později bylo sousoší doplněno o kamennou kašnu.

Sousoší sv. Václava, Jana Nepomuckého a Antonína Paduánského

Komplex Muzea Českého ráje v Turnově

Muzeum Českého ráje

To už se ale dostáváme do bezprostřední blízkosti **turnovského muzea**. Ctihodná instituce založená již v roce 1886 dnes sídlí právě ve Skálově ulici, a to hned v několika sousedících budovách. Ve směru od náměstí je první z nich bývalý *zájezdní hostinec* „U Zlatého bažanta“, který vznikl na počátku 17. století, ale později byl přestavován až do dnešní novorenesanční podoby. Na jeho střeše si můžeme všimnout *kamenné plastiky sakrální povahy*, sochu pak najdeme i na sousedící bráně vedoucí do zahrady muzea.

Hlavní vchod do muzea je situován v druhé, vyšší budově – *v novorenesančním domě z roku 1873*, který nechal postavit JUDr. Vojtěch Fotr, a jeho zeť Josef Boháček pak budovu v období první československé republiky věnoval právě turnovskému muzeu. To dnes patří mezi nejvýznamnější kulturní instituce v regionu, stará se o rozsáhlé historické, umělecké, přírodovědné nebo archeologické sbírky. Jeho největším lákadlem je monumentální obraz „Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou“ od Mikoláše Alše, který svými rozměry 10 × 8,5 m údajně patří mezi největší plátna na kontinentu. Pro nás horaly je jistě zajímavá i nová stálá expozice horolezectví.

Bylo by však hříchem, vzdálit se od Muzea Českého ráje a neprohlédnout si jeho další raritu – *Kamenářský dům*. Ten stojí ve zmíněné muzejní zahradě a jedná se o repliku posledního roubeného městského domu v Turnově, který stával na nedalekém Havlíčkově náměstí. Odborníci se jej pokoušeli zachránit, v roce 1973 byl ale zbourán, aby uvolnil místo moderní budově telekomunikací. Šlo o tak významnou památku, že se ji turnovští muzejníci rozhodli postavit znovu a pro jistotu ve svém areálu. Slavnostně otevřena byla v září 2010.

Přímo před vchodem do muzea si pozorný návštěvník povšimne ještě jisté drobnosti – *poklopu kanalizační šachty s vyobrazením turnovského znaku*. Tyto kovové památky bývají turisty obvykle přehlíženy, často se však jedná o umělecky zdařilá díla, navíc originální a viditelná pouze v daném městě či obci.

Po stopách českých historiků

Za budovami muzea opouštíme starší část Skálovy ulice a konečně se dostáváme k pomníkům a pamětním deskám. První z nich nalezneme na budově takzvaného *domu „Na Sboře“*. Tady, poblíž dnešního vchodu do městského parku, kdysi působil sbor Českých bratří, a také dnes je budova zasvěcena víře – náboženský život tu rozvíjí Českobratrská církev evangelická. Nás ale asi nejvíc zaujme umělecky zdařilá *pamětní deska*, kterou navrhl turnovský malíř Jan Prousek, a do kamene vyvedl novopacký sochař Sucharda. Již od roku 1888 připomíná zdejší významné rodáky.

Prvním z nich je slavný „libuňský jemnostpán“, spisovatel, vědec a duchovní *Antonín Marek*. Ten v době národního obrození stál snad u všeho důležitého – pracoval na německo-českém slovníku Josefa Jungmanna, podílel se na budování Národního muzea a kulturně pozdvihoval nejen metropoli, ale i severovýchodní Čechy. Druhým uvedeným na pamětní desce je Markův bratr *František*, zakladatel zdejší průmyslové školy. A konečně třetím hrdinou je *Michal Kotler*, synovec bratrů Markových, který se proslavil cestováním, muzejní prací či vlastenectvím, a v Turnově, poblíž starého autobusového nádraží, je po něm pojmenováno nábřeží.

Vraťme se ale do Skálovy. Přímo přes ulici naproti domu „Na Sboře“ se nachází další památná budova – *zahradní dům*, ve kterém pobýval a tvořil slavný historik *Josef Vítězslav Šimák*. Ten se narodil v Turnově 15. srpna 1870, a i když profesně působil především v Praze, pro turnovskou historio-

Pamětní deska na domě Na Sboře

Pamětní deska věnovaná Josefu Vítězslavu Šimákovi

dy divu, že jen pár metrů od Šimákova domu má svoji připomínku i Pekař. Přesněji řečeno *pomník* – nadživotní bustu od sochaře a glyptika Josefa Drahoňovského, posazenou na mohutném podstavci.

Busta Josefa Pekaře od Josefa Drahoňovského

grafii vykonal obrovské množství práce a rodné město mu bylo věčnou inspirací. Na čelní fasádě domu ve Skálově ulici je proto instalována pamětní deska.

Turnov ale má ještě jednoho rodáka z oboru historie, a dokonce ještě slavnějšího! Jedná se o *Josefa Pekaře*, který se narodil ve stejném roce jako Šimák v Malém Rohozci. Oba muži se již od mládí přátelili a osud obou se spojil v lásce k dějinám i ve vysoké kvalitě jejich práce. Není te-

dy divu, že jen pár metrů od Šimákova domu má svoji připomínku i Pekař. Přesněji řečeno *pomník* – nadživotní bustu od sochaře a glyptika Josefa Drahoňovského, posazenou na mohutném podstavci.

Svět sochařů a brusičů

Nyní se zastavíme u další zajímavé budovy, základní školy z let 1906–1907, jejíž fasádu zdobí rozměrné plastiky „*Pilnost*“ a „*Mravnost*“ z roku 1933. Ještě zajímavější je, že budovu původně chlapecké školy navrhl pražský architekt Josef Valečka, který je i autorem protější **uměleckoprůmyslové školy**. A právě v této instituci – nikoli ovšem v dnešní budově, která byla postavena až později – se uměleckému řemeslu učil mladý Josef Drahoňovský. Rodák z Volavce pod Kozákovem (1877) a pozdější profesor Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze několika plastikami ozdobil i Turnov, a najdeme je přímo proti dnešní průmyslovce. Velmi zdařilý je **pomník obětem první světové války** z roku 1927, který zpodobňuje dceru a matku, která drží v rukou přilbu francouzského legionáře. Původně pouze prvoválečný pomník dnes připomíná i druhý a třetí odboj.

Další Drahoňovského práci najdeme na **pomníku Dr. Miroslava Tyrše**, který před turnovskou sokolovnou nechala v roce 1932 zřídit Sokolská župa Ještědská.

Když už jsme ale u uměleckoprůmyslové školy, popíšme si ji trochu blíže. Její historická secesní budova byla postavena v letech 1909–1910 a jedná se o jednu z nejhezčích staveb ve městě. Na fasádě si můžeme prohlédnout řadu zajímavých ornamentů, zejména **štíťový reliéf s textem** „Jubilejní budova c. k. odborné školy císaře a krále Františka Josefa“. Školní instituce sama však byla založena již v roce 1884 jako první svého druhu ve střední Evropě. Dnes je areál školy složen z několika budov vzniklých v různých obdobích a fasády nebo zeleň před nimi zdobí další umělecká díla.

Dříve, než byla škola postavena, nacházela se v této lokalitě čtvrť výrobců skelné kompozice, zvaná Sklenařice. Z celé bývalé kolonie ale dodnes zůstal stát jediný objekt, takzvaná **Pacltova huť**, jejíhož majitele jsme si ve Skálově ulici připomínali už dříve u tabulky na domě č. 89. Budovu historické huti naleznete přímo vedle školy.

Další a další památky

Potenciál Skálovy ulice je snad nevyčerpatelný – i když se blížíme k jejímu konci, pořád máme co objevovat. Přimo naproti umělecké průmyslovce například **sokolovnu** z roku

1898 od pražského architekta Aloise Jana Čenského a turnovského stavitele Karla Knopa. V této budově se kromě sportovních a společenských událostí odehrál i jeden dějinný okamžik – v srpnu 1917 se tu k jednání sešli nejvýznamnější čeští politici: Karel Kramář, Alois Rašín, Václav Klofáč nebo Viktor Dyk.

Pomník se sochou Dr. Miroslava Tyrše

Sousoší na pomníku obětem první světové války

Bývalá Pactova huť v Turnově

vytvořil světový rekord v hodu diskem – jeho sportovní náradí tehdy dolétlo do vzdálenosti 64,55 metrů. Událost dnes připomíná originální pomník – diskařský kruh, ve kterém jsou vyobrazeny symbolické stopy a text glosující slavnou událost. Na stadionu, který nese rekordmanovo jméno, se navíc od roku 1999 koná Memoriál Ludvíka Daňka. Vypráví o něm informační tabule zakomponovaná do hlediště stadionu.

Za sportovištěm a uměleckou průmyslovkou končí naše ulice i celá dlouhá procházka. V místech, kde Skálova vytváří křižovatku s ulicemi Husova a Žižkova, ale stojí ještě dvě budovy, které do našeho článku patří. Jednak elegantní Husův sbor z let 1937–1939, za druhé Městská knihovna Antonína Marka. Po rodákovi ze Skálovy ulice se nejmenuje náhodou – propagátor vzdělanosti a kultury totiž už v roce 1820 inicioval založení „Společnosti turnovské knihovny“. Ta se pak stala jednou z prvních institucí svého druhu v českých zemích a Turnov, jako teprve druhý u nás získal veřejnou venkovskou knihovnu.

Pamětní prostor na stadionu Ludvíka Daňka v Turnově

Tato událost dnes na sokolovně není zaznamenána, najdeme tu ale například *dvě figury v sokolských krojích* nad hlavním vstupem nebo *pamětní desku Sokolům zemřelým ve druhé světové válce* ve foyeru budovy. Venkovní prostor před vchodem pak zdobí velký *znak České obce sokolské* sestavený z různobarevných dlažebních kostek.

Z jedné strany turnovskou sokolovnu míjí Skálova ulice, na druhé se pak rozkládá **atletický stadion**. A na něm další, snad nejzvláštnější pamětní místo na dnešní trase. Dne 2. srpna 1964 zde totiž Ludvík Daňek

Karlovský most přes Jizeru dosloužil

Bohumil Horáček

Dřevěný most, který překlenuje hraniční řeku Jizeru na jejím soutoku s Jizerkou, po 15 letech dosloužil. Ještě během letošního roku bude rozebrán. V příštím roce ho nahradí most železobetonový.

Patřím ke generaci, která místo na soutoku Jizery s Jizerskou pamatuje bez mostu. V časech mého prvního příchodu byl již železobetonový most z roku 1901 stržen – stalo se tak v roce 1979. Od té doby jej připomínala jen torza pilířů na březích. Nevadilo mi to – k soutoku vedla z Jizerky zarůstající, místy podmáčená neznačená cesta, a soutok byl málo navštěvovaným klidným místem, kde se dalo hodiny sedět. Zleva dravě plynula Jizera, zprava se do ní ještě dravěji hnala Jizerka, a proud obou řek v mých myšlenkách symbolizoval proud života nebo času.

Most přes Jizeru pro mě tehdy byl jen romantickou vzpomínkou na minulost Jizerských hor, včetně polských pohraničníků. Těm v době politické krize na začátku 80. let minulého století jistě přišlo vhod, že se z Polska přes Jizeru utéct nedá. Přišel jsem do těch míst poprvé v polovině osmdesátých let, kdy jsem pátral po historickém hraničním kameni na břehu Jizerky. Přejít přes Jizeru jsem se ale odvážil až po revoluci v roce 1989. Most mi nechyběl. Když jsem potřeboval na polskou stranu, přebrodil jsem. Za každého počasí. Nohy, prokrvené chůzí v horské řece, hřály po celý zbytek výletu. V osadě Orle se dalo potkat jen pár místních lidí, od nichž bylo možné zakoupit si pivo či „herbatku“.

Tak tomu bylo až do roku 2005, kdy se na soutoku podařilo postavit nový most. Slavnostně byl tehdy otevřen 15. července. Výstavbu šestnáctimetrové

Malíř Jan Proušek ve 12. svazku Ottovy edice Čechy zachytil dřevěný Karlovský most společně s menší lávkou přes Jizerku. Zobrazený most strhla povodeň v roce 1899.

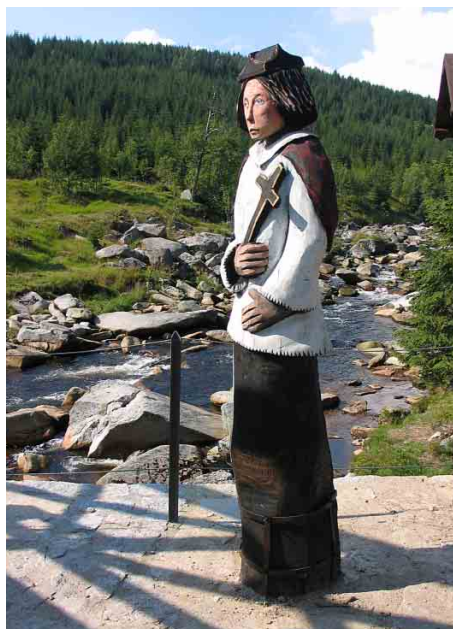
Nový železobetonový most byl v roce 1901 chloubou tehdejšího stavitelství a průkopnickým řešením výstavby silnic ve Slezsku.

dřevěné lávky tehdy zaplatila obec Kořenov. S novým mostem přišli na soutok lidí, pak turistické značky, potom nová cesta a další davy nových lidí. Do Polska se rázem dalo přejít i na kole, nebo na běžkách. Soutok se díky blízké poloze parkoviště „na Mořině“ stal vyhledávaným turistickým cílem a hospoda v Orle začala o víkendech praskat ve švech. Romantika místa zmizela a dnes po letech přiznávám, že mě to tehdy dost mrzelo. Nakonec jsem se s tím smířil a sám jsem most rád využíval. Obzvláště v zimě na běžkách, kdy se díky němu dal podstatně rozšířit náš akční radius.

Kdo a kdy na soutoku pod Bukovcem postavil první lávku přes Jizeru, dnes již ne zjistíme. Patrně se tak stalo někdy v době vzniku osad Jizerka a Orle, které cesta propojuje. Most byl v minulých staletích dřevěný a podle Karlsthalu – německého názvu osady Orle, se mu říkalo a dodnes říká Karlovský. Povodně nebo tající ledy ho mnohokrát strhly, lidé jej však vždy obnovili. Z historických pramenů víme, že most byl obnovován v letech 1888, 1897 a 1899. Na začátku 20. století bylo dřevo díky objevení nových stavebních technologií nahrazeno odolnou železobetonovou konstrukcí, kterou známe ze starých pohlednic.

Dřevěná konstrukce mostu po 15 letech služby v drsných podmínkách již přestala být bezpečná, foto Josef Joe Kuna

Obnovený most od počátku stráží dřevěná socha sv. Jana Nepomuckého, stojící na polském břehu. Jejím autorem je Maciej Wokan. Foto Otokar Simm, 2005

Karlovský most je dnes prvním mostem z celkem 85 mostů na Jizeře. Nebylo tomu tak ale vždy – výše proti proudu stávala na Celní cestě lávka, přes kterou se chodilo z Jizerky na Velkou Jizeru. Pro období, kdy bude Karlovský most zbourán a než bude v roce 2021 postaven nový, převezme toto prvenství železniční most u Kořenova.

A já se letos na podzim budu do Orle po letech opět brodit. Doufejme, že nohy i „herbatka“ zahřeje stejně jako před lety.

Děje se nejen v Jizerských horách

Oprava pomníčku Zabitého mládence

Spolek Frýdlantsko plánuje obnovu další památky na severních svazích Jizerských hor. V roce 2021 má v úmyslu provést celkovou obnovu pomníčku, zvaného Zabítý mládenec. Jeden z nejstarších pomníčků Jizerských hor se nachází při železniční trati mezi Oldřichovem v Hájích a Raspenavou. Pripomíná vraždu patnáctiletého kovářského učně Antona Neumanna v roce 1825.

Nález historického rozcestníku

V reakci na zprávu o zakoupení historického rozcestníku pro stálou expozici Spolku Patron (viz Patron 4/2019) byla do redakce zaslána fotografie další tabulky, která byla objevena při kácení stromů na svazích Ještědského hřbetu. Podle uvedených vzdáleností a cílů (Pilínkov a Horní Hanychov) by tento rozcestník mohl pocházet z dnešního rozcestí modré a žluté značky Pod Pláněmi.

Tajemný kámen pod Desenským vrchem

Do redakce dorazila informace o záhadném kameni na jižním úbočí Desenského vrchu. Na kameni je zobrazena pětilistá růže a nápis SSPITAL. Podařilo se vypátrat, že pochází z Jindřichova Hradce, kde pravděpodobně označoval území, patřící špitálu při kostele sv. Jana Křtitele. S Jizerskými horami nemá památka žádnou souvislost a do Desné byla patrně dovezena nevědomky některým z místních chalupářů.

Čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor č. 2/2020 (31. ročník)

Vydává Spolek Patron, Jiřetín pod Bukovou 104, 468 43, IČO: 64669807. Vydávání čtvrtletníku PATRON je povoleno OkÚ - Jbc - 941/34. Ev. č. MK ČR E 10470. Redakce: Bohumil Horáček, Otokar Simm. Grafická úprava: Graphis DTP studio, Moskevská 6, Liberec. Tisk: Geoprint, Krajinská 1110, Liberec. Příspěvky zasílejte na adresu: Bohumil Horáček, Na Radouči 1254, 293 01 Mladá Boleslav, nebo e-mailem: horacek21@seznam.cz. Interní tiskovina.

Karlovský most přes řeku Jizeru krátce po otevření v roce 2005, foto Otokar Simm

Torzo Jahnova pomníku před započítím opravných prací, foto Oliver Scholze

240 let sklářského hřbitova na Kristiánově

V úterý 24. října roku 1780 byl chladný den. Teplota se nepřehoupla přes deset stupňů a ráno se na trávě objevil první přizemní mrazík. Nad sklářskou osadou Kristiánov toho dne našťěstí nepršelo. Frýdlantský vikář P. Josef Schöpfer tak mohl v klidu vysvětit nový hřbitov, který pro teprve pět let starou osadu nechal na rozloze 119 sáhů zřídit její zakladatel Johann Leopold Riedel. Letos na podzim od této události uplyne jubilejních 240 let.

Hutní mistrův bratr Franz Anton, hospodářící na sousední Nové Louce, byl prvním nebožtíkem, který byl na kristiánovském hřbitově 29. listopadu 1780 pochován. Po něm následovali další – celá pokolení sklářských hutní mistrů, jejich dělníků, hraběcích lesníků a manželek všech zde byla ukládána k věčnému odpočinku do jizerskohorské půdy. Pohřbili zde i kristiánovské kněží. Mezi nimi vyniká P. Franz Xavier Starrey, rodinný přítel Riedelů a lidový léčitel. Přezdívali mu Hüttenpater – hutní páter – a zpovídali se mu celé generace sklářů.

Od poslední světové války se již na horském hřbitově nepohřbívá. O hroby namísto lidí začala více pečovat příroda, což ještě více umocnilo zdejšího melancholického genia loci. Nejen kvůli němu, ale i díky historické hodnotě byl hřbitov v roce 1958 zapsán na seznam kulturních památek.

Poslední dobou sice přibývají symbolicky zřízené „hroby“ v zadní části, nic to však nemění na tom, že hřbitov na Kristiánově je i po 240 letech místem „kde i čas na chvíli spočine při své nekonečné pouti“. Tak se o něm vyjádřila německá básnička Anna Gruhl. Zachytila ten pocit výstižně – stačí opustit ruch lesní asfaltky a vstoupit za hřbitovní vrátka.

O nutnosti údržby hřbitova se dočtete uvnitř vydání.

Foto Bohumil Horáček